

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.1

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v4.2022.4>**А. С. Абдель Фатах**

старший викладач кафедри цивільного та господарського права
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
orcid.org/0000-0001-9494-7614

М. О. Юнацький

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного та господарського права
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького університету внутрішніх справ
orcid.org/0000-0003-2093-716X

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН: ЗАКОНОДАВЧИЙ ТА ДОКТРИНАЛЬНИЙ ПІДХІД

У статті розглянуті питання правового регулювання у сфері відносин з приводу науково-технічної інформації (НТІ) де пріоритетом є використання інструментарію цивільного права.

Приватне право України на сучасному етапі розвитку знаходиться у стані докорінних змін, з метою вдосконалення та оновлення цивільного законодавства. Аналізуючи економічні, соціальні, ідеологічні передумови, виникають підстави стверджувати, про об'єктивну необхідність рекодифікації цивільного законодавства України. При цьому слід враховувати зміни в матеріальному праві, у Європейських доктринальних кодифікаціях, збільшення об'єктів правового регулювання, наявність тенденцій до уніфікації приватного права. Не стали винятком питання поняття, ознак та правового регулювання інформації та її складової – науково-технічної інформації як об'єкту цивільних правовідносин. За умови активного розвитку інформаційних технологій, визначення статусу інформації як немайнового блага, інформатизації всіх сфер суспільного життя ще більше зростає актуальність аналізу поняття та ознак інформації та її складових.

Завдяки інформаційному забезпеченню, яке є відправною точкою наукового дослідження, науковці мають можливість збирати та оцінювати відомості про наукові досягнення у відповідній галузі а потім починати власні удосконалення існуючих технологій і продуктів.

Авторами встановлено, що ряд законодавчо-нормативних положень щодо користування інформацією та її складовою науково-технічною інформацією потребують більш детального розгляду та узгодження.

Автори статті вказують, що завдяки неузгодженості тлумачення поняття «інформація» різних галузей права постає проблема поглиблення теоретичних положень, а також вдосконалення норм цивільного права розглядаючи інформацію як специфічний об'єкт.

У статті запропоновано (використовуючи приватноправову концепцію регулювання НТІ) розглянути НТІ з трьох позицій: особисте немайнове благо, ознаками якого є невіддільність від особи, невідчужуваність, непопущність, позбавленість майнового змісту; об'єкт права інтелектуальної власності, що має творчий характер, новизну, оригінальність та об'єктивну форму вираження; інформаційний продукт (ресурс), характеристиками якого є можливість вартісної оцінки та здатність виступати предметом правочинів.

Ключові слова: авторське право, інформація, науково-технічна інформація, нематеріальне благо, право інтелектуальної власності, договір, патентне право.

Abdel Fatah A. S., Yunatskyi M. O. SCIENTIFIC AND TECHNICAL INFORMATION AS AN OBJECT OF CIVIL LEGAL RELATIONS: LEGISLATIVE AND DOCTRINE APPROACH

The article examines the issue of legal regulation in the field of relations regarding scientific and technical information (STI), where the priority is the use of civil law tools.

The private law of Ukraine at the current stage of development is in a state of fundamental changes, with the aim of improving and updating civil legislation. Analyzing the economic, social, and ideological prerequisites, there are reasons to assert the objective necessity of recodification of the civil legislation of Ukraine. At the same time, one should take into account changes in substantive law, in European doctrinal codifications, an increase in objects of legal regulation, and the presence of tendencies towards the unification of private law. The issue of the concept, signs and legal regulation of information and its component – scientific and technical information as an object of civil legal relations

was no exception. Under the conditions of active development of information technologies, determination of the status of information as a non-property good, informatization of all spheres of social life, the relevance of the analysis of the concept and features of information and its components increases even more.

Thanks to information provision, which is the starting point of scientific research, scientists have the opportunity to collect and evaluate information about scientific achievements in the relevant field and then start their own improvements to existing technologies and products.

The authors established that a number of legislative and regulatory provisions regarding the use of information and its component scientific and technical information require more detailed consideration and coordination.

The authors of the article point out that due to the inconsistency in the interpretation of the concept of "information" in different branches of law, the problem of deepening the theoretical provisions, as well as improving the norms of civil law, considering information as a specific object, arises.

The article proposes (using the private law concept of STI regulation) to consider STI from three positions: personal non-property good, the characteristics of which are inseparability from the person, inalienability, inviolability, lack of property content; an object of intellectual property law that has a creative character, novelty, originality and an objective form of expression; an information product (resource), the characteristics of which are the possibility of value assessment and the ability to act as the subject of transactions.

Key words: copyright, information, scientific and technical information, intangible good, intellectual property right, contract, patent law.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням ролі та значення науково-технічної інформації (НТІ). Без якої неможливий інноваційний розвиток економіки, впровадження науково-технічного прогресу. В суспільстві відбувається постійний приріст НТІ, її накопичення та оновлення. Тому НТІ сприяючи взаємодії економіки, соціальної сфери та виробництва набуває особливе місце в житті суспільства.

Звісно, що на сьогодні не можна заперечувати комплексність правового регулювання сфери інформаційних відносин. Тут мають своє застосування норми різних галузей права, проте пріоритетність у застосуванні, безумовно, належить інструментарію права цивільного. Йдеться про розуміння інформаційних відносин як відносин приватноправових, а самої інформації, в тому числі, науково-технічної, як оборотоздатного об'єкта цивільного права.

Стрімкий розвиток сучасного інформаційного суспільства в умовах науково-технічного прогресу призвів до того, що без науково-технічної інформації не можливо створювати та впроваджувати новітні технології, здійснювати наукові та технічні відкриття, застосовувати інноваційні методи роботи у будь-яких галузях економіки. На сьогодні науково-технічна інформація постає одним із найбільш вживаних об'єктів зобов'язальних і речових правовідносин, що проявляється в процесі формування та виконання різноманітних договорів (договори купівлі-продажу НТІ, договори передачі НТІ). Тому з'явилась потреба теоретичного розкриття питання місця НТІ в системі об'єктів цивільного права, визначення її ознак та специфічних рис, що дозволить розглянути її окремо від інших об'єктів цивільного права.

Як об'єкт цивільних правовідносин НТІ є складною за своїм змістом правовою категорією та має відповідні специфічні ознаки, що в свою чергу впливає на поведінку об'єкта у цивільному обороті. Так, профільний Закон України «Про науково-тех-

нічну інформацію» [1] зазначає на належність НТІ до об'єктів права інтелектуальної власності, об'єкту товарних відносин, забезпечує стематизацію такої інформації та гарантії власників НТІ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час підготовки матеріалу статті враховані відповідні доробки таких науковців, як Атаманова Ю.Є., Беляков К.І., Дзера О.В., Колос В.В., Кохановська О.В., Кудрявцева С.П. Кузнєцова Н.С., Неколяк Р. В., Марущак А.І., Підпригора О.А. та інші. При цьому слід зазначити необхідність вдосконалення як правового регулювання питань, визначення науково-технічної інформації як об'єкту цивільних правовідносин (законодавчий рівень), так і її подальших наукових досліджень (доктринальний рівень).

Метою статті є з'ясувати специфіку науково-технічної інформації як складової категорії «інформація» та дослідити її як комплексний об'єкт цивільних прав, врахувавши специфіку її ознак та форм вираження.

Виклад основного матеріалу. Науково-технічна інформація (НТІ) належить до специфічних видів інформації, маючи власні особливості характерні ознаки правового регулювання. Зважаючи на те що науково-технічна інформація розглядається, і як творча, і як наукова діяльність та швидко поширюється, завдяки сучасним технологіям з'являється необхідність її регулювання та захисту. Вважаємо доцільним для ґрунтовного дослідження НТІ з'ясувати основні аспекти поняття «інформація».

Так, на міжнародному рівні вперше право на інформацію зазначено у ст. 19 Загальної декларації прав людини [2] та продубльовано у ч. 2 ст. 34 Конституції України: «кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір» [3].

Визначення категорії інформація закріплено у деяких нормативно-правових актах. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про інформацію» інфор-

мація це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [4]. А у Цивільному кодексі України (ч. 1 ст. 200) визначено інформацію як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [5]. Але одне з найбільш деталізованих визначень категорії інформації міститься у ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції», де зазначено: «відомості в будь-якій формі та вигляді, на будь-яких носіях (у тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, органіграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відеофільми, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів), пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості» [6].

Так, відповідно до ЦК інформвція відноситься до нематеріальних благ, до яких законодавцем віднесені також результати творчої діяльності (ст. 199 ЦК) і особисті немайнові блага (ст. 201 ЦК). Віднесення цих об'єктів до окремої групи можливо пояснити особливістю їх правової природи та відсутністю у них матеріального змісту. Це є причиною особливого правового регулювання відносин, що пов'язані з їх використанням та захистом [5].

Отже, при визначенні інформації застосовується концепція «інформація – відомості». Доктринально цим підходом не зовсім задовольняються потреби юридичної науки та практики.

Тому, по-перше, – право на інформацію зазначається як особисте немайнове право фізичної особи, передбачене ст. 302 ЦК України, а по-друге, – інформація визначена як об'єкт договірних відносин маючи певну вартість, та постає у якості товару.

Слід зазначити, що одна з найважливіших ознак інформації є її оборотоздатність, тобто можливість надання прав на інформацію іншим особам на підставі цивільно-правових договірних зобов'язань [7, с. 61].

Охорона інформації як особистого немайнового **блага** здійснюється відповідно до норм ст. 201 і Книги 2 ЦК України. А як результат інтелектуальної та/або творчої діяльності відповідно до норм ст. 199 і Книги 4 ЦК України.

Теорія цивільного права України дещо інакше визначає поняття «інформація» від законодавчих визначень. Наприклад, Петров Є.В. зазначає, що інформація – це результат, продукт знань та діяльності людини, орієнтований на створення нових відомостей або зняття відомостей з інших об'єктів матеріального або духовного світу, для об'єднання цих відомостей у певний продукт або товар, необхідний для суспільства [8, с. 157].

Один з провідних дослідників НТІ, Кохановська О.В., у своїх працях зазначає, що: «... інформація – це нематеріальне благо особливого роду, яке проявляється як особисте немайнове благо, як результат впливу на людину та інших суб'єктів та об'єктів права, як результат інтелектуальної творчої діяльності і як відомості про осіб, події та явища, предмети, об'єкти і процеси незалежно від форми їх представлення [9, с. 176, 10].

Для ґрунтовного дослідження природи, сутності та особливостей НТІ, пропонується розглянути цю категорію в якості об'єкту інформаційного права, об'єкту цивільного права та об'єкту права інтелектуальної власності (об'єкту патентного права). Така методика пов'язана з необхідністю окреслення чіткого механізму у правовому регулюванні НТІ, та розуміння відповідних норм, які можна застосовувати за різних обставин щодо НТІ у випадку колізії правових норм. Важливим також, є необхідність розмежування НТІ від інших суміжних об'єктів, а саме інших видів інформації та відповідних об'єктів права інтелектуальної власності.

Досліджуючи питання НТІ у інформаційному забезпеченні наукової і науково-технічної діяльності слід розглянути Закон України «Про науково-технічну інформацію» [1] як такий, що регулює правові відносини доволі специфічної наукової сфери – науково-технічної, визначаючи основи державної політики в галузі НТІ, та встановлюючи порядок її формування та реалізації за для науково-технічного, соціального та економічного прогресу країни. Мета цього Закону є формування в країні правової бази щодо одержання та використання НТІ.

Регулюванню цим Законом підлягають не тільки правові, а і інші відносини (в т.ч. економічні) між громадянами, юридичними особами, державою в процесі створення, поширення, одержання та використання НТІ.

Відповідно до ст. 2 вище зазначеного Закону під об'єктом відносин у сфері НТІ розуміють як вітчизняну, так і зарубіжну НТІ. Вона охоплює отримувані результати в процесі дослідно-конструкторської, науково-дослідної, виробничої, проектно-технологічної та громадської діяльності, що зафіксовані у формі, яка б забезпечувала б їх використання, відтворення та поширення.

Звичайно, НТІ як один із видів інформації (ст. 10 ЗУ «Про інформацію»), має відповідно і її загальні ознаки (послідовність, системність, універсальність, масовість, невичерпність, селективність, якість, здатність до трансформації або обмеження).

На думку автора, Марущака А.І., юридичною властивістю інформації є її здатність бути захищеною у судовому порядку. Так, вчений звернув увагу на те, що за допомогою цієї ознаки є можли-

вість підтвердження того, що інформація дійсно виступає як об'єкт цивільних прав та може бути охарактеризована ознакою оборотоздатності [11].

До особливих ознак НТІ відносять те, що вона отримується під час дослідження закономірностей об'єктивної дійсності, що базується на практиці, і об'єктивізується у певній формі. Тому до наукової інформації відносяться і результати господарської, і виробничої практики. Наукова інформація є логічною і такою, що адекватно відображає закономірності об'єктивного світу і використовується в суспільно-історичній практиці [12].

Автори погоджуються з даною позицією, оскільки НТІ як результат пізнання різних явищ багатогранною, залишаючись при цьому логічною та об'єктивною.

Науковці Кудрявцева С.П. та Колос В.В. визначили деякі особливості НТІ, серед інших видів інформації:

- спрямовується на здійснення інформатизації суспільства використовуючи інформаційні продукти та послуги, а також впливає на інформаційне забезпечення відповідних кадрів що здійснюють наукові дослідження;

- відповідна інформація накопичується із часом, та залишається актуальною на різних етапах життя суспільства, формуючи архіви та бібліотечні фонди;

- НТІ з одного боку задовольняє комерційні інформаційні потреби (видання, книги, монографії тощо), а також в якості суспільного надбання (вільні у доступі бібліотечні фонди) забезпечує відповідні потреби суспільства у вільному доступу до інформації;

- Інтернаціональність НТІ [13, с. 6]. Автори цілком погоджуються з позицією науковцю щодо сформованих особливих ознак НТІ.

НТІ, як об'єкт цивільних правовідносин слушно вписується до видової характеристики подібних об'єктів, вмістивши в собі як складові особистих немайнових та майнових відносин, так і складові абсолютних та/або відносних правовідношень, а також складові виключних майнових правовідносин та/або зобов'язальних правовідносин.

До наведеної приватноправової концепції НТІ у складі інформаційних відносин відповідає характеристика інформації у трьох напрямках: 1) в якості особистого немайнового блага; 2) у формі результату творчої або інтелектуальної діяльності (як об'єкт виключних прав); 3) в якості інформаційного продукту, ресурсу, документу, тобто об'єкту, який можливо використати як інформаційний товар або як предмет будь-яких правочинів, враховуючи особливості і специфіку його як об'єкту особливого роду [14, с. 34]. Далі розглянемо кожен з цих напрямків класифікації НТІ.

Віднесення НТІ до особистих немайнових прав дає змогу визначити наступні її характеристики

як: невідчужуваність, непорушність, невіддільність від особи, належність творцю, безстроковий та абсолютний характер. Тому (як зазначалося вище) захист такої НТІ в розумінні немайнового права описаний у нормах Книги 2 ЦК України (як особисте немайнове благо).

Наведений напрямок достатньо досліджено в цивільній науці, але слід додати, що особливо значення при цьому мають такі характеристики НТІ, як її збереження у визначеному вигляді та право на недоторканність інформації (неможливість зміни чи будь-якої іншої дії не уповноваженими на те особами).

Автори погоджуються з думкою Кохановської О.В. щодо того, що інформація як особисте немайнове благо належить до найважливіших, невідчужуваних, природних, притаманних людині від народження благ – разом з благом життя, здоров'я тощо. Тому не можна допускати навіть термінологічних неточностей у цій сфері. Так, особистим немайновим благом не можна ні «володіти», ні «користуватися», ні «розпоряджатися» [15].

У цивілістичній науці наявна дискусія з приводу належності НТІ до об'єктів права інтелектуальної власності. Наприклад, Стефанишин Н.М. вважає, що потрібно чітко окреслити критерії, яким мають відповідати всі об'єкти права інтелектуальної власності, і такі критерії імперативно закріпити у главі 35 ЦК загальні положення про право інтелектуальної власності, зокрема статті 420 Цивільного Кодексу України шляхом внесення у дану статтю відповідних змін, а для інших об'єктів, зокрема для засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг та нетрадиційних об'єктів необхідно ще й визначити їх легітимацію шляхом звернення до відповідних державних органів. Об'єктами права інтелектуальної власності є нематеріальні об'єкти [16, с. 112-113]. Виходячи з даної позиції, якщо визнати НТІ як дані, що закріплені на матеріальних носіях, то вона, таким чином, може набути уречевлюваної форми тобто ознак матеріального об'єкта (в якості об'єкта права власності).

При аналізі НТІ як об'єкта права інтелектуальної власності, її ознак та властивостей, варто зазначити про наявну у цивільному законодавстві презумпцію – «результат інтелектуальної діяльності вважається створеним творчою працею, якщо не доведено інше». Яка застосовується також у судовій практиці.

Науковці Атаманова Ю.Є. та Підпригора О.А. зазначають, що безперечно НТІ є продуктом інтелектуальної, творчої роботи і тому може бути результатом інтелектуальної діяльності, але за умови, коли за своїм характером вона є результатом творчої, інтелектуальної діяльності, є інформацією, що передає зміст певного новітнього науково-технічного досягнення [17, с. 262; 18, с. 132].

Погоджуючись з позицією Кохановської О.В. [15, с. 151], яка аналізує норми цивільного права щодо регулювання НТІ не тільки як «загальнообов'язкового формально визначеного правила поведінки», але і як специфічний інформаційний об'єкт та/або об'єкт творчості (авторського права).

Аналізуючи загальнотеоретичні засади особливостей інформаційних об'єктів права та окремих об'єктів права інтелектуальної власності можливо зробити висновок, що відомості, тобто інформація або НТІ можуть потрапити під захист охоронних норм авторського права або ж норм права промислової власності.

Розглядаючи третій пункт класифікації приватноправової концепції НТІ слід звернути увагу на Розділі IV Закону України «Про науково-технічну інформацію» (який має назву «Ринок науково-технічної інформації»). Де вже під самим терміном «ринок» розуміється товарний і, власне, речовий характер окремих відносин, пов'язаних з НТІ. Відповідно, в даному розділі (ст. 13) НТІ розглядається вже в якості об'єкту товарних відносин [1].

Наступна стаття цього ж Закону (ст. 14) зазначає, що «органи науково-технічної інформації, підприємства, організації, громадяни, що здійснюють науково-інформаційну діяльність і вільно реалізують свою інформаційну продукцію та інформаційні послуги, є товаровиробниками, які беруть участь у створенні ринку на загальних підставах незалежно від форм власності» [1]. Таким чином, у випадку, коли НТІ входила до складу відповідної інформаційної продукції, вона в свою чергу набуває характерних рис товару, а суб'єктами її створення стають товаровиробники. У таких обставинах змінюється характер правовідносин, що виникли з приводу НТІ, і мова йде вже не про право на НТІ, а про майнове право на відповідну науково-технічну інформаційну продукцію.

У ст. 16 Закону України «Про НТІ» йдеться про відносини між виробником і споживачем НТІ.

Так частина 1 статті в якості основного документа, регламентуючого відносини між виробником і споживачем інформації, вказує контракт (договір). Згідно ст. 7 цього ж закону, якщо споживач НТІ одержав від особи, якій належать права на цю інформацію, або через посередника інформацію, що не відповідає умовам договору між ними, він має право вимагати безоплатного усунення недоліків у погодженій строк [1].

Науковці Дзера О.В. та Кузнєцова Н.С. зазначають, що під НТІ можна розуміти усі результати здійснення науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, коли вони зафіксовані у об'єктивній формі, котра дозволяє їх вільно поширювати. У статті 2 Закону України «Про НТІ» проголошує, що «науково-технічна інформація є суспільним надбанням», а в статті 6 ця

сама інформація «визнається об'єктом права власності». За таких умов вчені схильні дотримуватися тієї позиції, за якою інформація має всетаки ознаки об'єкта майнових і немайнових прав, оскільки і надалі в статті 7 міститься норма, за якою «споживач науково-технічної інформації несе відповідальність за додержання прав власника цієї інформації. Він не має права передати одержану науково-технічну інформацію третій особі, якщо це не обумовлено договором між власником і споживачем науково-технічної інформації» [19].

В цьому контексті однією із особливих ознак НТІ постає її здатність набувати роль предмета відповідних цивільних договорів. Отже, за певних умов НТІ може використовуватись як повноцінний об'єкт зобов'язальних і майнових правовідносин (договори передачі НТІ, договори купівлі-продажу НТІ), маючи свою вартість.

Автори погоджуються з думкою Коссака В.М., що результатом науково-технічної творчості постають ті ж самі корисні моделі, винаходи, промислові зразки, які в свою чергу підпадають під охорону патентного права. А щодо тих об'єктів, які залишаються за межами поняття «промислова власність», то їх охорона здійснюється авторським правом [20, с. 14].

Висновки. НТІ є складним за змістом об'єктом цивільного права. Тому підсумовуючи слід зазначити на необхідності застосувати комплексного підходу до поняття НТІ, розглянувши її з як складову різних галузей права. Пропонується НТІ розглянути як особисте немайнове благо; результат творчої та/або інтелектуальної діяльності (тобто об'єкт виключних прав); інформаційний продукт, використовуваний в якості товару.

При належній кваліфікації відносин щодо НТІ слід у кожному випадку звертати увагу на наявності чи відсутності у НТІ ознак об'єкта прав інтелектуальної власності, і якщо вони присутні, то чи мають вони основний чи допоміжний характер. Відповідно суттєвість цих характеристик проявляється у визначенні норм, застосовуваних у відносинах щодо НТІ.

Для розкриття специфіки НТІ як об'єкта інформаційного права, слід зазначити такі притаманні їй ознаки: специфічний правовий режим НТІ, коли вільний доступ до неї можливий тільки з урахування законодавчих обмежень; надання НТІ певної форми та її запис на матеріальному носії є моментом її створення; можливість збереження НТІ за суб'єктом, який її передає; тиражування НТІ, яке впливає на комерційну цінність інформації, та не завжди на її корисність для суб'єкту, якому належать права на неї.

З розвитком інформаційних технологій, появою нових сфер застосування і обміну інформацією (наприклад інтернет), об'єктивно виникає значна кількість дискусійних питань пов'язаних

з регулюванням відносин у інформаційній сфері, подальшим розвитком доктрини цивільного права та підвищенням рівня використання цивільно-правових норм. Тому перспективою подальших наукових досліджень в інформаційній сфері є розгляд її в корпоративних відносинах, відносинах інтелектуальної власності тощо.

Окрім того, існує потреба в розширенні міжнародного співробітництва у даній сфері. Це надасть змогу подолати нерівності та прогалини у можливостях доступу до наукових даних та інформації для розвитку на національному та глобальному рівнях.

Література

1. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993. № 3322-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. N 33. ст. 345.
2. Загальна Декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948 р. / Комп'ютерний інформаційний диск «Законодавство України».
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.
4. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 26.10.2022).
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40.
6. Про захист економічної конкуренції. Закон України від 11.01.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*, 2001. № 12. Ст. 64.
7. Азимов Ч.Н. Научно-техническая информация и право. Харьков : Вища школа, 1987. 136 с.
8. Петров Є.В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 / Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2003. 206 с.
9. Кохановська О. В. Цивільно-правова норма як загальнообов'язкове правило поведінки, інформація і результат творчості. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2018. Т. 25. № 2. С. 142-155.
10. Калаченкова К., Титова О. Щодо правового режиму інформації у сфері господарювання. *Економіко-правова парадигма розвитку сучасного суспільства*. 2016. № 2. URL: <https://studlib.org.ua/index.php/epr/ article /view/89/85> (дата звернення: 26.10.2022).
11. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації: навч. посіб. / А.І. Марущак. Київ : КНТ. 2007. 532 с.
12. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2003. 240 с. URL: <http://www.info-librarv.com.ua/books-text-3032.html> (дата звернення: 26.10.2022).
13. Кудрявцева С.П., Колос В.В. Міжнародна інформація: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий Дім «Слово». 2005. 400 с. URL: <http://bukl ib. net/books/24892/> (дата звернення: 26.10.2022).
14. Кохановська О.В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2006. 34 с.
15. Кохановська О.В. Інформація як нематеріальне благо та захист інформаційних прав згідно з Цивільним кодексом України. *Верховний Суд України*. 2013. URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/6700A809B011484FC2257B7B004D77FF](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/6700A809B011484FC2257B7B004D77FF) (дата звернення: 26.10.2022).
16. Стефанишин Н. М. До визначення поняття права інтелектуальної власності у Цивільному кодексі України. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2016. Вип. 42. С. 110-118. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu20164213> (дата звернення: 26.10.2022).
17. Правове регулювання інноваційних відносин: монографія. Кол. Авторів С. М. Прилипка, А. П. Гетьман, Ю. Є. Атаманова та ін. Харків : Юрайт, 688 с.
18. Право інтелектуальної власності: Академ, курс : Підручник для студентів вищих навч. закладів. О. А. Підпригора, О. Б. Бутнік-Сіверський, В. С. Дроб'язко та ін. За ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. Вид. 2-ге., переробл. і допов. 2014 р. 672 с.
19. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. Вид. 3-тє, перероб і допов. К. : Юрінком Інтер. 2010. 976 с.
20. Коссак В.М. Проблеми договірного регулювання передання майнових прав інтелектуальної власності. *Наукові праці*. 2006. Том 47. Вип. 34. С. 12-16.